Adviesraad
Sociaal Domein
Noardwest Fryslân

Aan
Het college van burgemeester en wethouders
van Waadhoeke,
Postbus 58
8800 AB Franeker.

Betreft: Advies inzake het concept Beleid Bestaanszekerheid 2024-2028

Verzending per e-mail: m.ferwerda@waadhoeke.nl

Franeker, 15 februari 2024

Geachte leden van het college,

Op 4 januari 2024 ontvingen wij een door de heer M. Ferwerda namens uw college ingediend verzoek om advies inzake het in de aanhef genoemde onderwerp. Uiteraard voldoen wij met genoegen aan dit verzoek.

In de eerste plaats hebben wij kunnen vaststellen dat het hiermee gepresenteerde beleidskader goed aansluit op de eerder gepresenteerde uitgangspuntennotitie met betrekking tot dit beleid, waarover wij ook advies hebben uitgebracht.
Daarnaast hebben we geconstateerd dat in het voorgestelde beleid meerdere zaken, in ieder geval voor een deel, worden genoemd die op eerdere momenten ook door ons zijn aangedragen. Wij doelen daarbij op onze bezwaren met betrekking tot de bijna dwingende inzet op het afsluiten van de AV-Frieso, op het door ons ingediende initiatiefvoorstel met de titel ‘Vertrouwen geven is vertrouwen krijgen’, waarin wij ook hebben gepleit voor het laten prevaleren van de menselijke maat en voor het vereenvoudigen van aanvragen en procedures, alsmede op ons advies betreffende het pro-actief benaderen van inwoners met een laag inkomen.

Zonder de intentie te hebben om een compleet beeld te schetsen willen wij vooral een aantal zaken benoemen die ons bijzonder aanspreken:
Op pagina 13 wordt het belang van maatwerk onderstreept en wordt daaraan toegevoegd dat dit vraagt om vertrouwen van de burger in de overheid, van de overheid in ervaringsdeskundigen én in haar burgers. Dit komt daarnaast aan de orde op pagina 14, waarbij als uitgangspunt het werken vanuit vertrouwen wordt genoemd én wordt gesteld dat als inwoners aanspraak maken op een regeling erop wordt vertrouwd dat dit voortkomt uit noodzaak en dat zij behoefte hebben aan ondersteuning.
Ook op pagina 14 wordt uitgelegd dat het bieden van maatwerk inhoudt dat wordt gekeken naar wat kan, dat wil zeggen focussen op de individuele vraag en het effect daarvan. Op pagina 15 wordt daar nog aan toegevoegd dat het individu en zijn of haar situatie centraal staat.

Op pagina 16 wordt tot ons genoegen uitgesproken dat er centrale plekken dichtbij de inwoners ingericht zullen worden om de ondersteuning dichterbij te brengen en de aanvraagprocedures te vereenvoudigen.
Ook op pagina 16 wordt het versterken van de positie van kinderen en jongeren genoemd. De voorgestelde maatregelen die in dat kader worden genoemd spreken ons zeker aan.
Op pagina 18 lezen wij dat werken kansen moet bieden. Het spreekt ons aan dat nadrukkelijk naar de mens gekeken wordt, naar zijn of haar motivatie, mogelijkheden en verwachte resultaten. Daarnaast vinden ook wij het bieden van nazorg een cruciale voorwaarde.
Het zal u niet verbazen dat wij de uitspraak op pagina 21: 'vertrouwen begint bij het geven van vertrouwen' met genoegen voorbij zien komen.
Wij zijn het ook zeer eens met de uitspraak op pagina 22 dat onze inwoners passende ondersteuning nodig hebben bij het navigeren in het ondersteuningsaanbod en onderschrijven de wenselijkheid van het ontwikkelen van een sociale kaart. In overeenstemming met wat wij eerder hebben genoemd wordt op diezelfde pagina vermeld dat in de toekomst nog scherper onderscheid gemaakt zal worden tussen onbewust oneigenlijk gebruik en bewust misbruik.
In aanvulling op het beschrevene op pagina 16 vinden we op pagina 23 de uitspraak dat volop zal worden ingezet op het tegengaan van uitsluiting van kinderen. Met betrekking tot de inzet van gezinscoaching door middel van de methode Homestart hebben wij op een eerder moment al positief geadviseerd.
Ook met betrekking tot het ontwikkelen van een aanpak voor de doelgroep 18-/18+ hebben wij al eerder aandacht gevraagd. Wij zijn dan ook blij dat, zoals beschreven is op pagina 24, op dit punt actie ondernomen zal worden.
Wij hebben al eerder betoogd dat veel mensen door het oerwoud aan regelingen, maar ook door ingewikkelde aanvraagprocedures, door de bomen het bos niet meer zien en daarom afzien van een aanvraag of een andere ondersteuningsmogelijkheid. Wij ondersteunen dan ook het voornemen, zoals genoemd wordt op pagina 25, om regelingen te vereenvoudigen, de rechten in begrijpelijke taal op te schrijven en te zorgen voor simpeler aanvraagprocedures. Ook zijn wij voorstander van, zoals in het kader op die pagina wordt genoemd, het afschaffen van de AV-Frieso, waarbij voor ons vooral zwaar weegt dat lang niet alle onderdelen van het pakket op de inwoners die in de doelgroep vallen van toepassing zijn. Op een alternatief hiervoor komen wij hierna nog terug.
In datzelfde kader wordt ook genoemd dat de Compensatieregeling Eigen Risico verbetering behoeft. Al bij de start van die regeling hebben wij ons kritisch uitgelaten over met name het beperkte bereik daarvan en mede daarom hebben wij in de afgelopen jaren meerdere malen gevraagd naar een evaluatie daarvan. Tot nu toe zonder resultaat, maar wij spreken de verwachting uit dat de genoemde verbetering er in ieder geval toe leidt dat meer inwoners met een laag inkomen ermee worden geholpen.
Op pagina 25/26 wordt uitgesproken dat het van groot belang is om in gesprek te blijven met partners, omdat zij de bestaande regelingen en voorzieningen deels zelf uitvoeren maar vooral omdat zij een nuttige functie als intermediair vervullen. Daarnaast vinden ook wij het van belang dat contact wordt gehouden met 'vindplaatsen' van mensen met een laag inkomen.
Op pagina 26 wordt verder ingegaan op de bestaande maatwerkregeling in het kader van de bijzondere bijstand voor inwoners met hoge energielasten. Voor zover daaraan ook in de toekomst behoefte bestaat ondersteunen wij de uitspraak dat een maatwerkregeling als deze de voorkeur heeft boven een generieke maatregel. Op diezelfde pagina wordt genoemd dat de toegang tot de bijzondere bijstand zal worden onderzocht. Hierop komen wij nog terug.
Op pagina 27 wordt ingegaan op het probleem dat de uitvoerders van alle regelingen die wij kennen zich in ernstige mate beperkt kunnen voelen door de wet- en regelgeving om maatwerk toe te kunnen passen. In ons, hiervoor genoemde, initiatiefvoorstel hebben wij dit probleem ook aangekaart. Dit vergt, zoals ook hier genoemd, dat die professionals ondersteund moeten worden om het persoonlijke verhaal van mensen centraal te stellen en van daaruit een oplossing te zoeken. Wat ons betreft is ondersteuning

van die medewerkers onvoldoende. Wij zijn van mening, zoals wij ook in ons advies inzake de uitgangspuntennotitie hebben verwoord, dat zowel het werken op basis van vertrouwen als het centraal stellen van de mens achter de aanvraag voor veel van de medewerkers een cultuuromslag betekent. Dat vergt naar onze mening dan ook een andere aanpak dan alleen het bieden van ondersteuning. Overigens kunnen wij ons goed vinden in het ontwikkelen van een regionale maatwerkmethode en eveneens, voor zover nodig, in het inzetten van de doorbraakmethode.
Op pagina 28 wordt het werkstartpakket genoemd, waarover wij al eerder positief hebben geadviseerd. Ook het gebruik maken van het project simpel switchen in de participatieketen spreekt ons aan.
Op dezelfde pagina wordt uiteengezet dat ook mensen met een middeninkomen soms moeite hebben om de touwtjes aan elkaar te knopen, bijvoorbeeld als gevolg van hoge energiekosten. Wij onderschrijven dan ook het voornemen om een toetsingscode op basis van besteedbaar inkomen te ontwikkelen.
Tot slot staan wij achter het voornemen, zoals genoemd op pagina 29, om vooral de eigen inwoners, en in het bijzonder ervaringsdeskundigen, meer bij het ontwikkelen en verder uitwerken van het beleid te betrekken. Daarnaast juichen wij het toe dat onderzoek zal worden gedaan naar de kwaliteit van de bejegening en waar verbetering mogelijk is.

Dit alles leidt ertoe dat wij uw college in positieve zin adviseren met betrekking tot het concept Beleid Bestaanszekerheid 2024-2018.

Ondanks dit positieve advies hebben wij nog wel degelijk de behoefte om bij onderdelen van de tekst kritische kanttekeningen te plaatsen, dan wel vragen te stellen en ook vinden wij het van belang om de noodzaak te benadrukken voor een verdere uitwerking van diverse onderdelen van deze kadernotitie.

Om te beginnen wijzen wij u op het rechter kader op pagina 26, waar het gaat over het verbeteren van de toegang tot bijzondere bijstand. In dat kader worden het vereenvoudigen van procedures en het verbeteren van de informatieverstrekking genoemd. Wij missen hier het woord vertrouwen, en verwijzen daarbij naar de woorden op pagina 14: ‘wanneer inwoners aankloppen komt dat voort uit noodzaak’. Ons adagium is dus om met name het indienen van bewijsstukken drastisch omlaag te brengen, zoals wij ook in ons eerder genoemde initiatiefvoorstel hebben bepleit.

Op de pagina’s 17 en 18 wordt genoemd dat veel mensen zich ervoor schamen om met de financiële problemen naar buiten te komen. Globaal worden hier een aantal maatregelen genoemd die dit probleem zouden kunnen tackelen, maar wij betwijfelen of een zo’n hardnekkig probleem daarmee opgelost kan worden.

In het kader op pagina 23 wordt onder andere genoemd dat een gesprek met bewindvoerders zal volgen. Het is ons niet duidelijk waar dat gesprek over zou moeten gaan. Daarnaast wordt gesproken over het vaker inzetten van het adviesrecht. Ook hier willen we graag meer duidelijkheid over.

Op pagina 25 wordt betoogd dat het gebruik van inkomensondersteunende regelingen moet worden gestimuleerd. Dat daarbij onder andere genoemd wordt dat het aantal regelingen moet worden verminderd vraagt wat ons betreft om een nadere uitleg.

In het besef dat deze concept beleidsnotitie slechts het kader weergeeft vinden wij het van belang om, zonder dat wij de intentie hebben om volledig te zijn, te benoemen dat een aantal zaken nog verder uitgewerkt moet worden.

Als eerste noemen wij in dit kader het afschaffen van de AV-Frieso. Wij hebben daar al vaker voor gepleit maar tegelijkertijd beseffen wij dat het van groot belang is dat inwoners met een smalle beurs een bij hen passende aanvullende verzekering afsluiten. Om dat te realiseren zal de poliswijzer voor veel mensen een goede oplossing zijn, maar niet voor iedereen. Wij bepleiten dan ook met klem dat er een aanbod wordt gedaan om mensen die het moeilijk vinden om de juiste keuze te maken daarbij in een persoonlijk contact te ondersteunen. Daarnaast is het voor ons onaanvaardbaar dat mensen die naar eer en geweten een verzekering hebben afgesloten belemmeringen ondervinden bij het aanvragen van bijzondere bijstand voor kosten die niet in het door hen gekozen pakket zitten, in ieder geval bij een eerste aanvraag.
Daarnaast vinden wij het van groot belang dat er een oplossing wordt gevonden voor kostensoorten die nu in het pakket van de AV-Frieso zitten en die niet in aanmerking komen voor vergoeding via de bijzondere bijstand. Wij denken in dat kader aan de instelling van een fonds voor bijzondere noden (handgeld voor de uitvoerders), dat in het verleden al eens ter sprake is geweest. Als alternatief denken wij aan een regeling gebaseerd op buitenwettelijk begunstigend beleid.

Zoals gezegd onderschrijven wij van harte het uitgangspunt dat er centrale plekken dichtbij de inwoners zullen worden ingericht en ook dat inwoners pro-actief benaderd zullen worden. Wij zijn erg benieuwd hoe hieraan handen en voeten zal worden gegeven. Ook zijn wij benieuwd welke rol u in dit verband ziet voor het netwerk van partners en intermediairs.

Wij hebben hiervoor niet alleen gepleit voor het ondersteunen van de professionals voor het maken van een omslag naar het nieuwe werken, maar ook benadrukt dat het gaat om een cultuuromslag die niet iedere medewerker eenvoudig zal kunnen maken. Wij zijn erg benieuwd hoe u denkt dat te gaan aanpakken.

Advies.
Zoals eerder genoemd adviseren wij uw college in positieve zin over het concept Beleid Bestaanszekerheid, maar wij wensen nog wel antwoorden van u op de door ons gestelde vragen, daarnaast een antwoord op de vraag naar een verdere uitwerking van dit beleidskader in zijn algemeenheid en specifiek op de onderwerpen die wij hiervoor hebben genoemd.
Wellicht ten overvloede koppelen wij hier nog de voorwaarde aan dat wij bij die verdere uitwerking betrokken willen worden.
Tot slot vinden wij het van belang dat het beleid bestaanszekerheid ingekaderd wordt in een bredere context, zoals het sociaal-economisch beleid en het inclusiviteitsbeleid.

Wij nemen aan u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

Adviesraad Sociaal Domein Noardwest Fryslân,
namens deze,

Koos Woudt, secretaris.